

NEUTRUL

NOTE DE CURS
LA COLLÈGE DE FRANCE
1977-1978

*Text stabilit, adnotat și prezentat
de Thomas Clerc*

Traducere de Alexandru Matei

Cuprins

11	PREFĂTĂ LA TRADUCEREA ÎN LIMBA ROMÂNĂ
17	PREFĂTĂ LA EDIȚIA FRANCEZĂ
	NEUTRUL
	<i>Note de curs la Collège de France</i>
	ȘEDINȚĂ DIN 18 FEBRUARIE 1978
27	PRELIMINARII
27	Intertext / 27
	1) În loc de epigrafe / 33
	a) Joseph de Maistre; b) Tolstoi; c) Rousseau;
	d) Portretul lui Lao-Tzî făcut de el însuși
	2) Argument / 37
	3) Proceduri de pregătire, de expunere / 41
	a) Biblioteca; b) Figuri – „Neutrul în treizeci de figuri”
	4) DORINȚA DE NESTRU / 48
	a) Pathos; b) Firul tăios al doliului / 49
51	BUNĂVOINTĂ
	1) Benevolentia / 51
	2) Uscată și umedă / 52
	3) Emoție și distanță / 53
54	OBOSEALA
	1) Fără-loc / 55
	2) Ceea ce obosește / 57
	ȘEDINȚĂ DIN 25 FEBRUARIE 1978
59	OBOSEALA (continuare)
	3) Justețea oboselii / 59
	4) Oboseala ca muncă, joc, creație / 59
	a) Oboseala ca muncă; b) Oboseala ca joc;
	c) Oboseala ca creație

LINIŞTEA

- 1) *Sileo și taceo* / 62
- 2) A dejuca rostirea / 64
 - a) A tăcea ca tactică mondenă; b) A tăcea ca obligație a unei „morale” interioare: tăcerea scepticului
- 3) Liniștea ca semn / 69
- 4) A dejuca liniștea / 71

74

DELICATEȚEA

- 1) Principiu de delicatețe / 74
- 2) Scânteierile delicateții / 76
 - a) Migală; b) Discreție

ŞEDINȚA DIN 4 MARTIE 1978

79

Supliment I

79

DELICATEȚEA(continuare)

- c) Supliment, și nu redundanță; d) Politețea ca gândire a celuilalt, considerare a (și considerație față de) alteritate e) Metaforizare
- 3) Delicatețe și socialitate / 83
 - a) Delicatețea ca obscen social; b) *sabi-ul*, îndrăgostitul;
 - c) Gingășia. Ultimul cuvânt (provizoriu) asupra delicateții

87

SOMNUL

- 1) Deșteptarea neutră / 87
- 2) Utopia de somn / 88
- 3) Somn, iubire, bunăvoiință / 92

93

AFIRMAȚIA

- 1) Limbă și discurs / 93
- 2) Afirmația și limba / 95
- 3) Afirmația și discursul / 96
- 4) Stinghereli, eschive, corecții zadarnice / 98

ŞEDINȚA DIN 11 MARTIE 1978

102

Supliment II

105

CULOAREA

- 1) Incolorul: două referințe / 105
- 2) Interpretări / 106
 - a) Bogăție / săracie; b) Față / dos; c) Origine; d) Moar;
 - e) Indistincție

- 1) Adjectiv și neutru / 110
- 2) Calitatea ca energie / 112
 - a) Întemeierea lucrului, a numelui; b) Calitatea ca dorință
- 3) Agresiunea prin adjectiv / 115
 - a) Adjectivul depreciativ; b) Adjectivul laudativ: complimentul; c) Refuzul adjectivului
- 4) A da concediu adjectivelor / 118
 - a) Discursul îndrăgostit; b) Sofiștii; c) Teologia negativă;
 - d) Orient
- 5) Timpul adjectivului / 122

ŞEDINȚA DIN 18 MARTIE 1978

124

Supliment III

135

IMAGINI ALE NEUTRULUI

- 1) Imagini depreciative / 135
 - a) Ingrat; b) Fugar; c) Vătuit; d) Flasc; e) Indiferent;
 - f) Josnic
- 2) Neutrul ca scandal / 140

141

MÂNIA

- 1) Stări / 142
 - a) Mânie; b) Suferința / a-ți fi rău; c) Existența minimală
- 2) „Patho-logia” / 147

ŞEDINȚA DIN 25 MARTIE 1978

149

Supliment IV

154

ACTIVUL NEUTRULUI

- 1) Activ / 154
- 2) Trăsături / 155
 - a) A-corectarea = abținerea de la a corecta;
 - b) Contaminarea = indiferența de a fi contaminat;
 - c) Non-palmares; d) Raport cu prezentul; e) Banalitate;
 - f) Slăbiciune; g) Forță; h) Reținere; i) Stupizenie
- 3) Portretul chinezesc / 161

163

IDEOSFERELE

- 1) Trăsături / 164
 - a) Consistență; b) Pârghia; c) Manie
- 2) Ideosferă și putere (sacrificiu pe altarul modei) / 167

	3) Sinceritatea / 170
	4) Perpetuitatea / 171
175	ŞEDINȚA DIN 1 APRILIE 1978
	<i>Supliment V</i>
177	CONȘTIINȚA
	1) Conștiința ca drog: domnul Teste / 178 a) Dl. Teste; b) H.B.; c) Diferențe și identități
	2) Eul valérian ca imaginar / 185 a) Paradoxul; b) „Sensibilitatea”; c) Imaginarul ca criză
195	ŞEDINȚA DIN 29 APRILIE 1978
	RĂSPUNSUL
	1) Răspunsul ca formă / 195
	2) Răspunsuri pe lângă / 199 a) Plecări, fugi, tăceri, uitări; b) Devieri; c) Incongruențe
	3) O altă logică, un alt dialog / 206
217	ŞEDINȚA DIN 6 MAI 1978
	RITURILE
	1) Riturile publice / 217
	2) Ritul privat / 219
	3) Puțin simbolic / 220
	4) Litera / 221
223	CONFLICTUL
	1) Banalitatea noțiunii / 223
	2) Conflictul codificat / 224
	3) Eschive / 226
	4) Conflictul ca semnificație / 227
230	OSCILAȚIA
	1) Imagini și etimologii / 230
	2) Timpul vibrat / 235
239	ŞEDINȚA DIN 13 MAI 1978
	<i>Supliment VI</i>
241	RETRAGEREA
	1) Gestul / 241 a) Rousseau; b) Swedenborg; c) Proust

	2) Organizarea / 250
	3) <i>Sitio</i> / 253
	4) <i>Vita nuova</i> (Dante: <i>Nova</i>) / 258
	a) Fantasma: caracterul său constituant: radicalitatea;
	b) Bătrânețea; c) Denudarea
264	ŞEDINȚA DIN 20 MAI 1978
	AROGANȚA
	1) Anorexia / 265
	2) Frenezia occidentală / 267
	3) Evidență, interpretare / 269
	4) Conceptul / 270
	5) Memorie / uitare / 273
	6) Unitatea – toleranța / 275
	7) Scriitura / 280
282	PANORAMA
	1) Abolirea timpului: visul / 283
	2) Abolirea suferinței: calmul alcyonian / 284
287	ŞEDINȚA DIN 27 MAI 1978
	Supliment VII
288	PANORAMA (continuare)
	3) Memoria suverană / 288
	4) Locul de peste tot / 291
292	KAIROS
	1) <i>Kairos</i> sofist și <i>kairos</i> sceptic / 293
	a) Sofiști; b) Sceptici; c) Cele două <i>kairos</i> -uri
	2) Validitate și adevăr / 295
	3) Ambivalența <i>kairos</i> -ului / 296
	4) <i>Satori</i> / 298
	a) În câmpul raționalității, al empirismului;
	b) Dincolo de câmpul raționalității; c) „Asta e”
	5) Perisabilul / 302
303	WOU-WEI
	1) Voința de a trăi / 303
	2) <i>Wou-wei</i> / 304
	3) Figuri ale Occidentului / 305
	a) Leonardo da Vinci văzut de Freud; b) Prințul Andrei;
	c) John Cage

4) **Sacrul / 308**5) **A se abține / 309**

a) Abstinență dietetică; b) Abstinență patetică;

c) Abstinență pironiană

ȘEDINȚA DIN 3 IUNIE 1978

312

WOU-WEI (continuare)

6) **Apatia / 312**

a) Tao: imaginea oglinziei; b) Pyrrhon; c) Apatia politică

7) **A se aşeza / 316**

a) Tao; b) În zen

319

ANDROGINUL

1) **Sexul cuvintelor / 319**

a) Neutrul lingviștilor; b) De la limbă la discurs

2) **Androginul / 326**

ANEXA

334

INTENSITĂȚILE

1) **Neutru, structură, intensitate / 334**2) **Apofază și afereză / 336**3) **Schimbările de nume / 337**4) **Minimalismul / 339**

342

A-ȚI LUA CONCEDIU

1) **Epochè, echilibru / 342**a) *Epochè (épéchein); b) Echilibru*2) **Concediu, derivă / 344**

350

FRICA

1) **Frica / 350**2) **Angoasa / 352**3) **Rugăciunea / 353**

354

REZUMAT

NEUTRUL

CURS LA COLLÈGE DE FRANCE

Catedra de Semioologie literară

Preliminarii

1. BUNĂVOINȚA
2. OBOSEALA
3. LINIȘTEA
4. DELICATEȚEA
5. SOMNUL
6. AFIRMAȚIA
7. CULOAREA
8. ADJECTIVUL
9. IMAGINILE NEUTRULUI
10. MÂNIA
11. ACTIVUL NEUTRULUI
12. IDEOSFERELE
13. CONȘTIINȚA
14. RĂSPUNSUL
15. RITURILE
16. CONFLICTUL
17. OSCILAȚIA
18. RETRAGEREA
19. PANORAMA
20. AROGANȚA
21. KAIROS
22. WOU-WEI
23. ANDROGINUL

Şedința din 18 februarie 1978

PRELIMINARII

În acest an nu vom avea seminar¹: numai un curs, ținut de mine, timp de două ore, vreme de treisprezece săptămâni. Între cele două ore, o pauză de vreo 10 minute. Succesiunea săptămânilor va fi întreruptă de vacanța de Paști, cu alte cuvinte nu vom avea cursuri sâmbetele de pe 8, 15 și 22 aprilie.

Acest curs: *Neutralul* sau mai degrabă: *Dorința de Neutrul*.

INTERTEXT

Nu vom găsi aici o bibliografie despre „Neutrul“, deși o astfel de bibliografie este posibilă, de vreme ce această noțiune ține de mai multe discipline (gramatică, logică, filosofie, pictură, drept internațional etc.).

¹ Această indicație se referă la seminarul din anul precedent, intitulat „A ține un discurs“. Referințele la opera lui Roland Barthes vor fi făcute după cum urmează: la cele cinci volume de *Oeuvres complètes (Opere complete)*, ediția din 2002, conform notelor de subsol din original; acolo unde citatele sunt și extrase din lucrări traduse în limba română, vom indica și referința existentă în limba română, dar ne vom rezerva dreptul de a produce propria noastră traducere. Ele vor fi notate conform ediției originale, cu sigla OC însorită de numărul tomului în cifră română (n. trad.).

E vorba doar de o listă de texte a căror lectură a marcat, în diverse moduri, pregătirea acestui curs¹.

ANGELUS SILESIUS²

– *Călătorul heruvimic*, traducere, note, postfață de Ioana Pârvulescu, București, Humanitas, 1997.

BACHELARD

– *Dialectique de la durée*, Paris, PUF, 1950.

BACON (Francis)

– *De la dignité et de l'accroissement des sciences și Essais de morale et politique*, în *Œuvres complètes*, 2 vol., Paris, Charpentier, 1843.

– *Noul Organon*, traducere de N. Petrescu și M. Florian, studiu introductiv de Al. Popescu, București, Editura Academiei R.P.R., 1957.

– *Eseuri sau sfaturi politice și morale*, trad., note și studiu introductiv de Armand Roșu, București, Editura Științifică, 1969.

– *Cele două cărți despre excelență și progresul cunoașterii divine și umane*, trad., note și comentarii de Dana Jalobeanu și Grigore Vida, București, Humanitas, 2012.

¹ Acest intertext a fost distribuit auditorilor în timpul primului curs. Barthes a întrebuințat și alte texte care vor fi indicate pe parcurs, în notă. De altfel, unele dintre operele menționate în lista care urmează n-au fost exploataate mai deloc, ca de pildă cele ale lui Lessing sau Martial. În prezentarea cursului (OCV, p. 533), Barthes anunță, în legătură cu bibliografia despre Neutră, că „graficul acestor inflexiuni s-a realizat printr-un corpus care nu putea fi exhaustiv“.

² Vom oferi câte o ediție în limba română (singura sau, dacă există mai multe, cea care ni se pare cea mai bună) în locul celor în limba franceză, ori de câte ori aceasta există (n. trad.).

Jurnale intime. Paradisurile artificiale, trad. de Claudiu Soare, Bucureşti, Pandora-M, 2002.

BENJAMIN (Walter)

- *Iluminări*, trad. Catrinel Pleşu, Cluj-Napoca, Idea Design&Print, Cluj-Napoca, 2002
- *Mythe et violence*, Paris, Denoël, coll. Lettres nouvelles, 1971.

BLANCHOT

- *L'Entretien infini*, Paris, Gallimard, 1969.
- *Cartea care va să fie*, trad. de Andreea Vlădescu, Bucureşti, Est, 2005.

BÖHME

Koyré (Alexandre), *Filosofia lui Jakob Böhme*, trad. de Roxana şi Sorin Băiaşu, Bucureşti, Humanitas, 2000.

CAGE (John)

- *Pour les oiseaux*, Paris, Belfond, 1976.

DIONISIE AREOPAGITUL (Sfântul)

– *Opere complete şi Scoliile Sfântului Maxim Mărturisitorul*, trad., introd. şi note de P. Dumitru Stăniloae, ediţie îngrijită de Constanţa Costea, Bucureşti, Paideia, 1996.

DIOGENES, LAERTIOS

– *Despre vietile şi doctrinele filosofilor*, trad. C.I. Balmuş, studiu introductiv şi comentarii de Aram M. Frenkian, Iaşi, Polirom, 1997.

Lossky (Vladimir), *Théologie négative et Connaisance de Dieu chez Maitre Eckhart*, Paris, Vrin, 1960.

FICHTE

– *Méthode pour arriver à la vie bienheureuse*, Paris, Ladrange, 1845.

FREUD

– *O amintire din copilarie a lui Leonardo da Vinci*, în Sigmund Freud, *Opere esențiale*, vol. 10, trad. și note introductive de Vasile Dem. Zamfirescu, București, Trei, 2010.

GIDE

Cahiers André Gide, Cahiers de la Petite Dame, IV, 1945-1951, Paris, Gallimard, 1977.

HEGEL

– *Prelegeri de istoria filozofiei*, trad. de D.D. Roșca, București, Editura Academiei Republicii Populare Române, 1963.

LESSING

– *Dramaturgie de Hambourg*, Paris, Didier, 1869.

MAISTRE (Joseph de)

– „Serile de la Sankt-Petersburg“, în *Istorie și providență*, traducere și ediție de Tatiana-Ana Fluieraru, București, Anastasia, 1997.

– Emil Cioran, *Exerciții de admiratie. Eseuri și portrete*, trad. de Emanoil Marcu, București, Humanitas, 2012.

— *Textes choisis et présentés par E. M. Cioran*, Monaco,
Ed. Du Rocher, 1957¹.

MARTIAL

— *Oeuvres complètes*, vol. I, *Epigrammes*, Paris,
Garnier, 1885.

MICHELET

— *La Sorcière*, Paris, Hetzel-Dentu, 1862.

PASCAL

— *Cugetări*, trad. de Maria și Cezar Ivănescu,
Oradea, Aion, 2000.

— *Cugetări*, trad. de George Iancu Ghidu, București,
Ed. Științifică, 1992.

QUINCEY (Thomas de)

— *Confesiunile unui opioman englez*, trad. de Corneliu
Rădulescu, Iași, Polirom, 2010.

ROUSSEAU

— *Visările unui hoinar singuratic*, trad. și prefață de
Mihai Şora, București, Editura Grai și Suflet –
Cultura Națională, 1996, ediție bilingvă.

SCEPTICII

Brochard (Victor), *Les Sceptiques grecs*, Paris, Vrin,
1959 (1ère éd. 1887).

Kojève (Alexandre), *Essai d'une histoire raisonnée de
la philosophie païenne*, vol. III, Paris, Gallimard, 1973.

¹Traduceri în limba română din Joseph de Maistre: *Considerații asupra Franței. Eseu asupra principiului generator al constituțiilor politice și al altor instituții omenești*, trad. de Șerban Velescu, pref. de Mihai Sorin Rădulescu, București, Albatros, 2000 (n. trad.).